

Bir özgürlük ışığı: Furuğ

Tarık ÖZYILDIRIM

FURUĞ, Farsçada ışık anlamına gelir ve bu ışık, parlıtsımı İran kadının karanlıklara boğulmuş yolunu aydınlatmaya harcar. “Birisini bu yolu yürümeliydi ve ben kendimde bu yürekliği gördüğüm için öncü oldum” diyerek yaşamını anlamlandırır.

Furuğ, 5 Ocak 1935 tarihinde Tahran’da dünyaya gelir. Baskıcı, otoriter ve şiir yazmasına karşı olan bir babaya rağmen on bir yaşından itibaren edebiyatla kalemini buluşturur. Babasına bir mektupta şöyle seslenir: “Özgürlüğü bana vermeye korkunuz ve ben sizden gizlice bunu elde etmeye çalışıyordum ve ister istemez hata yapıyordum işin doğrusu siz bu özgürlüğü yakalamamda bana açıkça yardım ediyordunuz.”

Ne erkek egemenliğine ne de zorbalığına boyun eğer Furuğ. Kardeşi Emir, onun için “Yaşadığı dönemin değil 21. yüz yılın insanıydı, bizden 100 yıl ilerdeydi” der. Babasının ikinci evliliğini yapmasıyla aile içi huzursuzluk artınca Furuğ da bu huzursuz ortamdan kurtulmak için daha 15’indeyken akrabası Perviz’le evlenmeye karar verir. Evlilikleri sonrası yazdığı şiirleri eşi ve çevresi tarafından hoş karşılanmaz. Eşiyle arasında kopukluklar meydana gelir. Evlilik yüzüğünü artık bir kölelik halkası olarak görmeye başlar Furuğ: “Perişan oldu kadın/ ve bu halka ki yüzü hala parlak, ışıltılı / kulluk, kölelik halkasıdır, diyerek/ için için ağladı.”

Bir oğlu olur ama artık boşanmak kaçınılmazdır. İçindeki şiir yazma tutkusunu her şeye galip gelir. Eşini, çocuğunu bu uğurda kaybetmeyi göze alır. Bilir ki insan kendini seçmez ve gerçekleştirmezse bir hiçtir: “Bir mumum ben, gönlümdeki ateşle/ viraneyi aydınlatırım/ eğer sönmeyi seçersem/ yuvayı yıkar dağıtırım.”

BİR GÜNAH İŞLEDİM

“Günah” şiiriyle bir anda herkesin gözü üzerinde olur Furuğ’un. Çünkü

bir kadın, kendi özel hayatını şiire dahil eder. İran edebiyatında kadınca şiir yazma cesaretini gösteren ilk kadın olur Furuğ: “Günah işledim hazla dolu bir günah / sıcak, ateşli bir kucakta/günah işledim demirden /ateşli, kindar kollar arasındadır.”

Şiir “Ruşenfikir” (Aydın) dergisinde yayımlanır yayımlanmaz hem dergi hem de Furuğ tepkilerin odağı olur. Derginin editörü o günü şöyle dile getirir: “Yüzünde yarı vahşi bir ifadeyle, elleri mürekkepli bir kızın beni sorduğunu gördüm. Odama geldi yer gösterdim, oturdu. Üç şiiri vardı, ilk kez yayımlanması için onlardan birini seçtim: Günah. Arkadaşlarla konuştuktan sonra bas gitsin dediler.”

Tüm bunlar olup biterken İran’ın mollalar şehri Kum’dan büyük tepkiler gelir, Furuğ’un dinden çıkarıldığına yönelik fetvalar verilir. Bu yaşananlardan sonra yurt dışında bir dönem kalmaya karar verir Furuğ. İran’ın kadim şairlerinden Sadi’nin sözlerini anımsadığı bir dönemdir: “İyi olan, insanın kendi yurdunda cefa görmemesidir, eğer görürse de gitmesidir.”

Bir mektubunda “Beni buradan gitmeye, uzak ve yabancı bir ülkede yaşamaya teşvik eden şey, yeni şeyleri görme, hayatlara, mutluluklara ve daha renkli tatlara dokunmak isteği değil. Beni yoran ve perişan eden, yaşam baskısına, çevre baskısına ve ellerimi ayaklarımı bağlayan zincirlerin baskısına tüm gücümle direnmeye çalışıyordum. Ben bir kadın yani insan olmak istiyordum. Benim de nefes almaya, haykırma hakkım olduğunu söylemek istiyordum” der.

Şiirlerini bu dünyada ben de varım, biz de varız demek için kaleme alır Furuğ. İlk iki kitabı Esir ve Duvar’da bireysel ve duygusal şiirler ağırlıkta iken üçüncü kitabı İsyân’da Hayyamvari bir sorgulamayla karşımıza çıkar: “O acı ve yakıcı günah ki can atıyorduk / ona kavuşalım diye / birden ad değiştiriverdi ve / sevap oluverdi ey Tanrım senin

cennetinde.”

İlk üç kitabıyla Furuğ bir manifesto ortaya koyar, erkek özgürlüğüne karşı kadın özgürlüğünü ele alan.

KELEPÇELENİP ZİNDANA ATILAMAZ

Dördüncü kitabı “Yeniden Doğuş” la Furuğ şiir dünyasını değiştirir. Bunda özellikle tanıştığı Yönetmen, Yazar İbrahim Gülistan’ın etkisi görülür. Kitabını da çok sıkıntılı bir aşk yaşadığı Gülistan’a adar. İçindeki varoluş sancısının, hiçliğin ve sorgulayıcılığın ürünü olur bu kitap.

Furuğ’un en siyasi ve toplumsal içerikli şiirlerini Yeniden Doğuş’ta görürüz. İlk 3 kitabından kendi hikayesini anlatan Furuğ, Yeniden Doğuş’la benden bize geçer. Toplumsal olaylarla beraber muhalif siyasi kişiliğini şiire taşır.

Furuğ, üniversite öğrencilerinin her zaman yanında olur. Onlarla beraber bildiri dağıtır, eyleme katılır, dayak yer. Şah’a suikast ihbarıyla idama mahkum edilenleri kurtarmak için de bildiri hazırlar ve bunun Batı kamuoyuna ulaşmasına sağlar. Bütün bu çabaları sonucu bu idamları engeller.

Çağdaşı olan Gülten Akın’ın da dediği insan sorumluktur düşüncesi Furuğ için de geçerliydi: “Dünyanın neresinde olursa olsun varlıklı bir insanın elindekini paylaşmaması beni öfkeliendiriyor.” Aydınlık günlerin, umudun bir gün yaşadığı topraklara da uğrayacağını düşünür.

Ölmeden önce kaleme aldığı ve bitiremediği son şiir kitabı “İnanalım Soğuk Mevsimin Başlangıcı”yla özgürlük mücadelesinde yalnızlaşmasına, çevresindeki insanların ikiyüzlülüğüne ve içindeki hiçlik arzusunun ölümle bütünleşmesine tanık oluruz: “Ve bu benim/ yalnız bir kadın/ soğuk bir mevsimin başlangıcında/ yeryüzünün kirlenmişliğini / ve gökyüzünün yalın, kederli umutsuzluğunu /ve bu beton ellerin güçsüzlüğünü/ anlamamın eşliğinde”

EV KARADIR

İbrahim Gülistan’ın desteğiyle yönetmen koltuğuna oturur Furuğ, toplumdan dışlanan, yoksul cüzzamlıları konu alan bir belgesel çeker. Furuğ, için aslında şiirsel bir belgesel olur. Yalnız acı dolu bir şiir olur, kara bir şiirdir bu. Bu nedenle belgeselin bazı kısımları sansürlenir. Derin sosyal eleştiriler nedeniyle film, birkaç özel gösterim haricinde neredeyse hiçbir halka açık alanda gösterime girmez, filmin pek çok yerde gösterimi engellenir.

Furuğ, cüzzamhanede 12 gün kalır çekim için, onların adına elinden gelen her şeyi yapar. Harcırahın hepsini onlarla paylaşır, orada Hüseyin adlı bir çocuğu da evlat edinir. Sonrasında cüzzamlılar ona Kurtarıcı Melek diye hitap eden mektuplar yazar. Aslında bu belgesel, Furuğ’un insan tarafının en iyi belgeselidir. Furuğ’un şu dizeleriyle belgesel biter: “Ey sevginin gücüyle taşan nehir, bize doğru ak, bize doğru ak.”

YALNIZ SESTİR KALAN

Hayatın her aşamasında karşılaştığı zorluklar Furuğ’u bitirmeye başlar “Canım, ölmek istiyor.” der annesine. Bilir ki

ardından “Ses... Yalnız sestir kalan.”

Furuğ, daha 32’inde bir şubat soğukunda, çocukları taşıyan servise çarpma için arabasının direksiyonu kırar ve açılan kapıdan dışarı fırlayıp refüje çarpar. Rıza Pehlevi hastanesine kaldırılır ve burada ölü bir kış günü.

Mollalar onun cenaze namazını kılmak istemez. Cenazesi bu nedenle 2 gün defnedilmeyi bekler. Nihayetinde 15 Şubat’ta arkadaşlarından Mehdad Samadi, Furuğ’un cenaze namazını kılar ve Zahirüldövlé Mezarlığına defnedilir. Mezar taşında “Gecenin sonundan söz ediyorum ben/ karanlığın sonundan/ gecenin sonundan söz ediyorum/ eğer evime gelsen ey sevgili/ bir lamba getir bana/ ve küçük bir pencere/ ki oradan/ mutlu sokanın kalabalığını seyrediyim” mısraları yazar.

Dosta Yezdanbahş Kahraman’ın şiiriyle Furuğ’a ve Furuğ gibi özgürlük ışığı olmuş bütün kadınlara veda edelim: “Sen halkın kalbinde yaşıyorsun/ zira gerçek ölüm/ utancın çilesi olmaktır/ zira/ gerçek ölüm/ utancın çilesi/ olmaktır.”

*Furuğ Ferruhzad, “Rüzgâr Bizi Götürecek Toplu Şiirleri” Yapı Kredi Yayınları 11. Baskı İstanbul 2023